V Vedlegg i kanett på V 067.2Z

Direktoratet for **naturforvaltning**

24.10.01

Likelydende brev til:
Nordhordaland Kraftlag
BKK Produksjon AS

V 1999/4049-5

Deres ref.:	Vår ref. (bes oppgitt ved svar):	Dato:
10008905	~~1999/4094~~ **NATB/IN/OKS**	**23.10.2001**
	Arkivkode:	
	363.2 V 064.4Z V 067.2Z	

Samlet plan for vassdrag – Gruppe- og kategori plassering for prosjekteter i Haugsdalsvassdraget, Romarheimvassdraget og Nøttveitelv, Hordaland

Bakgrunn

Vassdragsrapport for flere prosjekter i Haugsdalsvassdraget, Romarheimvassdraget og Nøttveitelv har vært ute på høring. På bakgrunn av konsekvens- og økonomiklassifisering i vassdragsrapporten ble alle utbyggingsprosjektene foreløpig plassert i kategori I, dvs. at det åpnes for konsesjonsbehandling, knfr. DN's oversendelsessbrev til Fylkesmannen i Hordaland av 08.09.99.

I brev datert 28.09.2001 har fylkesmannen oppsummert innkomne uttalelser og gitt sin tilråding om endelig konsekvensklassifisering. Fastsetting av konsekvens- og økonomiklasse vil, eventuelt justert for lokale holdninger til en utbygging, gi endelig gruppe- og kategoriplassering i Samlet plan.

Kommentarer til vassdragsrapporten

Flere av høringsinstansene har kommentarer til vassdragsrapportens verdi- og konsekvensklassifisering. Fylkesmannen gir i sin oppsummering følgende tilrådinger;

Alt. A, Haugsdal kraftverk: Verdien for friluftsliv flyttes fra middels verdi til høg verdi. Konsekvensene for friluftsliv flyttes fra middels negative konsekvenser til store negative konsekvenser.

Alt. B5 og B7: Verdien for friluftsliv bør settes til middels store negative. Fylkesmannen mener at det kan være aktuelt å heve konsekvensvurderingene også for naturvern fra små til middels.

DN slutter seg til fylkesmannens vurderinger knyttet til alt. A, Haugsdal kraftverk. Endret konsekvensklassifisering for friluftsliv fører til at konsekvensklassen endres fra 5 til 6.

For alt B5 (Nipa) og B7 (Nøttveit) vil ikke endret konsekvensvurdering gi noen vesentlig endring i gruppe- eller kategoriplassering. DN vil bemerke at vassdragsrapporten for alt. B5, Nipa, allerede har

Besøksadresse:	Telefon:	Videokonf:	Internett:	Saksbehandler:
Tungasletta 2	73 58 05 00	73 90 51 40	www.dirnat.no	Odd Kristian Selboe
Postadresse:	Telefaks:		E-post:	Telefon:
N-7485 Trondheim	73 58 05 01		Postmottak@dirnat.no	73580952

satt konsekvensene til middels negative for både naturvern og friluftsliv. DN finner derfor ikke behov for å gå nærmere inn i en diskusjon om endring av konsekvensvurderingene for disse alternativene.

For andre utbyggingsalternativer sier DN seg enig med fylkesmannen at det ikke er grunnlag for å endre konsekvensklassifiseringen fra vassdragsrapporten.

Lokale holdninger til utbygging

I SP-metodikken skal de lokale synspunktene, representert ved kommunens bestemmende organ (som regel kommunestyret) tillegges betydelig vekt ved endelig gruppeplassering. Ved lokal motstand kan prosjekter flyttes inntil 2 grupper.

Masfjorden kommunestyre gjorde i møte den 22.06.00 følgende vedtak: "*Masfjorden kommune vil at heile området i Masfjorden kommune vert plassert i kategori 2.*"
Dette omfatter prosjektene A, B1, B2, B3 og B4.

Lindås kommune gjorde i møte 22.06.00 følgende vedtak: "*Lindås kommune går i mot ei utbygging etter alt. A. Ut frå ei samla vurdering vil Lindås kommune tilrå at alt. B7 Nottveitelv må plasserast i kategori I – at den kan konsesjonsbehandlast.*
Dei øvrige B alternativa som vedrører Lindås kommune må plasserast i kategori II: at dei – inntil vidare ikkje kan konsesjonsbehandlast...."
B- alternativer som berører Lindås kommune er B2 (minimalt), B5 og B6.

Modalen kommunestyre klargjorde i kommunestyrevedtak av 12.04.00 at en utbygging av B7 - Nøttveitelva var ønsket.

DN konstaterer at forutsetningene for å endre gruppeplassering på grunn av lokal motstand er oppfylt for alle prosjektene med unntak B7- Nøttveit. På grunnlag av lokal motstand flyttes alle prosjektene, med unntak av B7 - Nøttveit, en gruppe ned.

Brev frå DN til B.K.K
23.10. 2001
Konklusjon Samla Plan

Endelig plassering - vedtak

På bakgrunn av faglige vurderinger i vassdragsrapport, høring av vassdragsrapport, fylkesmannens tilråding, har DN i samråd med NVE kommet fram til følgende gruppe- og kategoriplassering:

Prosjekt	Økonomi-klasse	Konsekvens-klasse	Gruppe	Kategori	Merknad
Alt. A - Haugsdal kraftverk	Ø2	K6	Gr. 8	Kategori II	Lokal motstand Endret konsekvens-vurdering
Alt. B1 – Storebotn kraftverk	Ø1	K3	Gr. 3	Kategori I	Lokal motstand
Alt. B2 – Kjettland kraftverk	Ø2	K3	Gr. 4	Kategori I	Lokal motstand
Alt. B3 – Haukeland kraftverk	Ø1	K4	Gr. 4	Kategori I	Lokal motstand
Alt. B4 – Haukeland kraftverk	Ø1	K5	Gr. 6	Kategori II	Lokal motstand
Alt. B5 – Nipa kraftverk	Ø2	K2	Gr. 2	Kategori I	Lokal motstand
Alt. B6- Romarheim kraftverk	Ø5	K2	Gr. 5	Kategori I	Lokal motstand
Alt. B7 – Nottveit kraftverk	Ø1	K3	Gr. 2	Kategori I	

Følgende prosjekter er plassert i kategori I og kan derved konsesjonssøkes:

Alt. B1 – Storebotn kraftverk
Alt. B2 – Kjettland kraftverk
Alt. B3 – Haukeland kraftverk
Alt. B5 – Nipa kraftverk
Alt. B6 – Romarheim kraftverk
Alt. B7 – Nøttveit kraftverk

Følgende prosjekter tilfredsstiller ikke kriteriene for plassering i kategori I og kan derved ikke konsesjonssøkes:

Alt. A – Haugsdal kraftverk
Alt. B4 – Haukeland kraftverk

Samlet plan for vassdrag og eventuell konsesjonsbehandling

Vedtak om plassering i Samlet plan er i utgangspunktet prosessledende. Det bestemmer når en søknad om konsesjon for en utbygging kan behandles. En plassering i kategori I gir imidlertid ingen garanti for at konsesjon vil bli gitt. En konsesjon kan også inneholde strengere vilkår enn det som var forutsatt i SP-prosjektet.

Utfallet av konsesjonsbehandlingen vil, i langt større grad enn SP-behandlingen, avhenge av dagsaktuelle prioriteringer og føringer. Sentralt nå er for eksempel føringer lagt gjennom stortingets behandling av St.meld. nr. 37 (2000-2001) om Kraftbalansen og St.meld. nr. 24 (2000-2001) om rikets miljøtilstand.

Vassdragsplanleggingen er under endring. I 2003 er det forutsatt at Stortinget skal behandle en supplering av verneplan for vassdrag, Samlet plan og en ny runde med opprettelse av nasjonale laksevassdrag. Disse prosessene blir koordinert. De pågående prosessene, i særlig grad supplering av verneplan for vassdrag, vil påvirke videre saksbehandling av utbyggingssaker.

Haugsdalsvassdraget, Romarheimvassdraget og Nøttveitelv er foreslått inn som mulige verneobjekter ved en supplering av verneplan for vassdrag. Før eventuelle utbyggere legger ned mye arbeid i konsesjonssøknader vil vi derfor anbefale at det tas kontakt med NVE for å avklare om, eventuelt når, det kan være formålstjenlig å starte opp konsesjonsprosessen.

Med hilsen

Ola Skauge (e.f.)
Avdelingsdirektør

Morten Kielland

Nordhordaland kraftlag DA, Postboks A, 5902 Isdalstø
BKK Produksjon AS, Postboks 7050, 5020 Bergen

Kopi:
MD
OED
Lindås kommune, 5914 Isdalstø
Modalen kommune, 5729 Modalen
Masfjorden kommune, Kommunehuset,5981 Masfjordnes
Hordaland fylkeskommune, Postboks 7900, 5020 Bergen
FM i Hordalalnd

NVE,

Konsesjonsavdelinga,

Majorstua,

0301 Oslo.

Vedkjem konsesjonssøknad for Bjørneklettbotn Kraftverk i Haugsdals-vassdraget,Masfjorden kommune ,Hordaland dagsett 11.mai 2011.

Viser til konsesjonssøknad frå BKK produksjon, dagsett 11.05. 2011, om løyve til å byggja Bjørneklettbotn kraftverk.BKK presenterer dette som eit nyttt prosjekt og viser til "Supplering av verneplan for vassdrag" frå 2005 som gjev nye kraftverk under 10 MW fritak frå vurdering i Samla Plan.
Me finn grunn til å gjera NVE merksame på at Bjørneklettbotn Kraftverk er identisk med Haukeland Kraftverk,alt.B4, som vart vurdert i Samla plan alt for 10 år sidan.
Ein ny detalj med prosjektet i høve til då er at inntaket er flytta frå Storevatn til om lag 300 m ned i elva utan at ein taper serleg fallhøgd.Langt meir dramatisk er det at kraftstasjonen som var planlagt bygt i fjell i ubebygt område, no er flytta lenger ned i ope lende og bebygt område på Kjetland,noko som gjer prosjektet endå meir konfliktfylt og uakseptabelt.Føremålet med denne endringa er nok å utnytta siste fossen i Haugsdalselva nedanfor Storevatnet,eit vassdrag som er hardt regulert frå før ,utan minstevassføring, der storparten av vatnet går til Matre kraftverk.Men det er også nærliggjande å tru at ein med desse endringane,inkludert namneendringa,vil få prosjektet til å framstå som eit nytt prosjekt som då gjev fritak frå Samla Plan-vurdering.
Det er ikkje tilfelle.Som alt nemnd vart,Alt.B4(Bjørneklettbotn Kraftverk) vurdert i Vassdragsrapport 25 1999,og etter ei omfattande utgreiing og høyring plassert i kategori 2 og kan såleis ikkje konsesjonssøkjast.På denne bakgrunn er BKK sin konsesjonssøknad nokså uforståeleg.
Me kan ikkje sjå nokon grunn til at dette prosjektet treng eller fortener ei ny vurdering med tanke på ei utbygging.Ingen av føresetnadene som låg til grunn for vurderingane og konklusjonen i Samla Plan har endra seg siste 10-året til fordel for utbygging,snarare tvert i mot.Miljøaspektet,som var hovudgrunnen til plassering i kategori 2 står heller sterkare i dag,likeeins den lokale motstanden.
Me bed difor NVE å avslå handsaming av søknaden for Bjørneklettbotn Kraftverk.
Viser elles til kopi frå vassdragsrapport 25,Samla Plan-konklusjon 23.10.2001,

og høyringsuttale frå Masfjorden kommune.Like eins av brev frå underskrivne,dagsett 3.november 2011 til adm.direktør i BKK Atle Neteland der dei negative konsekvensane er gjort grundig greie for.

Kjetland 18.november 2011.

Med helsing

Marita Kjetland Albert Kjetland

Adresse:Indre Haugsdal 490,5984 Matredal.

Kopi til Direktoratet for Naturforvaltning v/Jarl Koksvik
Masfjorden kommune,v/Ordføraren

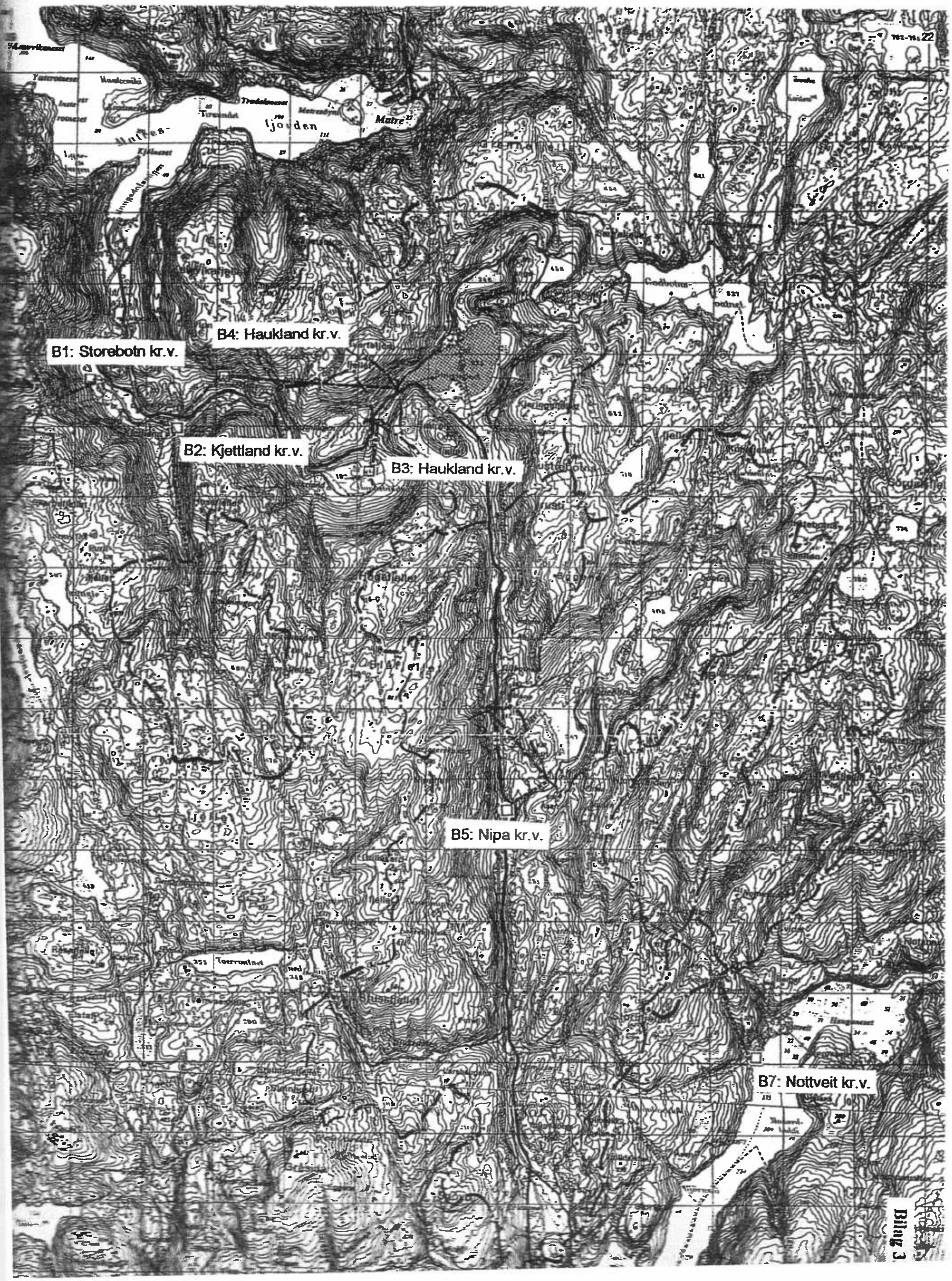
B1: Storebotn kr.v.
B4: Haukland kr.v.
B2: Kjettland kr.v.
B3: Haukland kr.v.
B5: Nipa kr.v.
B7: Nottveit kr.v.

Bilag 3

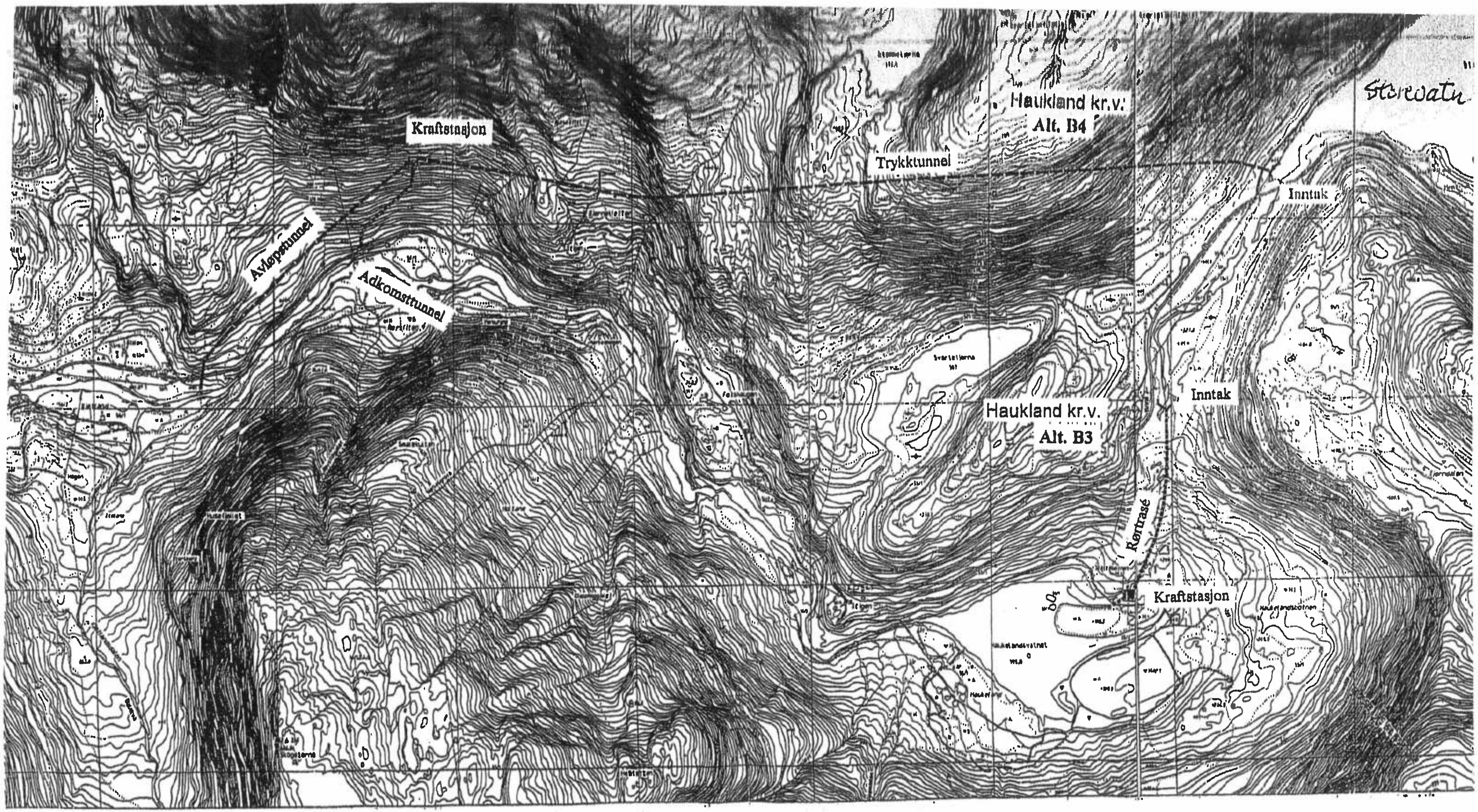
Kraftstasjon
Avløpstunnel
Adkomsttunnel
Haukland kr.v.
Alt. B4
Trykktunnel
Inntak
Stølsvatn
Haukland kr.v.
Alt. B3
Inntak
Rørtrasé
Kraftstasjon

Samlet Plan

OMRÅDEKLASSIFISERING, FORELØPIG KONSEKVENSKLASSIFISERING, DATAGRUNNLAG

Prosjekt: Haukeland kraftverk (Storevatn - Kjettland) **Alternativ:** B4

Vassdrag: Haugsdalsvassdraget

Fylker: Hordaland **Kommune(r):** Masfjorden

Maks. ytelse (MW): 6,9 **Spesifikk kostnad (kr./kWh):** 1,80

Midlere årsproduksjon (GWh/år): 28,6 **Økonomiklasse:** 1

Brukerinteresse/tema	1. Områdets verdi før utbygging	2. Foreløpige konsekvenser av evt. utbygging	3. Data-grunn-lag	4. Merknader
Naturvern	**	Store negative	C	
Friluftsliv	***	Store negative	C	
Vilt	**	Store negative	C	
Fisk	***	Middels negative	C	
Vannforsyning		Små negative	D	
Vern mot forurensning		Små negative	D	
Kulturminnevern	**	Middels negative	C/D	
Jord- og skogbruk		Små negative	C	
Reindrift		Ingen interesser		
Flom- og erosjonssikring		Små negative	C	
Transport		Ingen kons.	C	
Is og vanntemperatur		Små negative	C	
Klima		Små/ingen negative	C/D	

Regionaløkonomi: Ikkje spesielt utgreia

1. *Områdets verdi før utbygging:* Angir en klassifisering av prosjektområdets generelle verdi/bruk sett uavhengig av prosjektet. En slik prosjektuavhengig områdevurdering er et nødvendig utgangspunkt for konsekvensvurdering for flere interesser, f.eks. naturvern og friluftsliv.

Klassifiseringsnøkkel:
- **** Meget høy verdi
- *** Høy verdi
- ** Middels verdi
- * Liten/ingen verdi

2. *Foreløpige konsekvenser av evtentuell utbygging:* Disse konsekvensvurderingene er foreløpige og basert på en vurdering av prosjektet isolert. Konsekvensvurderingene vil/kan for flere interesser/temaer endres når prosjektet vurderes sammen med andre prosjekter i Samlet Plan.
Følgende klassifiseringsnøkkel blir brukt:

MEGET STORE	STORE	MIDDELS	SMÅ	INGEN POSITIVE ELLER NEGATIVE KONSEKVENSER	SMÅ	MIDDELS	STORE	MEGET STORE

← NEGATIVE KONSEKVENSER — POSITIVE KONSEKVENSER →

3. *Klassifisering av datagrunnlag:*
Følgende klassifiseringsnøkkel blir brukt:
A. Meget godt B. Godt C: Middels D: Mindre tilfredsstillende

Oversiktstabell

Data for kraftverkene etter utbygging

Haukeland kraftverk (Haugsdalselvi)

	Alt. B3	Alt. B4
1. Tilløpsdata		
Nedbørsfelt [km^2]	12.1	13.6
Midlere tilløp [mill.m^3/GWh]	44.7/13.4	50/31.1
Magasin [mill.m^3/%]	0.72/1.6	1.08/2.2
2. Stasjonsdata		
Midlere brutto fallhøyde [m]	126	258
Midlere energiekvivalent [kWh/m^3]	0.30	0.62
Maks. ytelse ved midlere fallhøyde [MW]	2.7	6.9
Maks. slukeevne ved midlere fallhøyde [m^3/s]	2.55	3.17
Brukstid [timer]	4490	4120
3. Produksjon		
Vinterproduksjon [GWh/år]	7.6	18.0
Sommerproduksjon [GWh/år]	4.4	10.5
Årlig produksjon [GWh/år]	12.0	28.6
4. Utbyggingskostnad		
Utbyggingskostnad inkl. 7% rente i byggetida		
Kostnad pr. 1.1.95 [mill. kr]	20.3	51.3
Utbyggingskostnad [kr/kWh]	1.68	1.80
Økonomiklasse	1	1
Byggetid [ca år]	1	2
5. Nedenforliggende verk		
Midlere energiekvivalent [kWh/m^3]	-	-
Økt vinterproduksjon [GWh/år]	-	-
Økt sommerproduksjon [GWh/år]	-	-
Økt årlig produksjon [GWh/år]	-	-

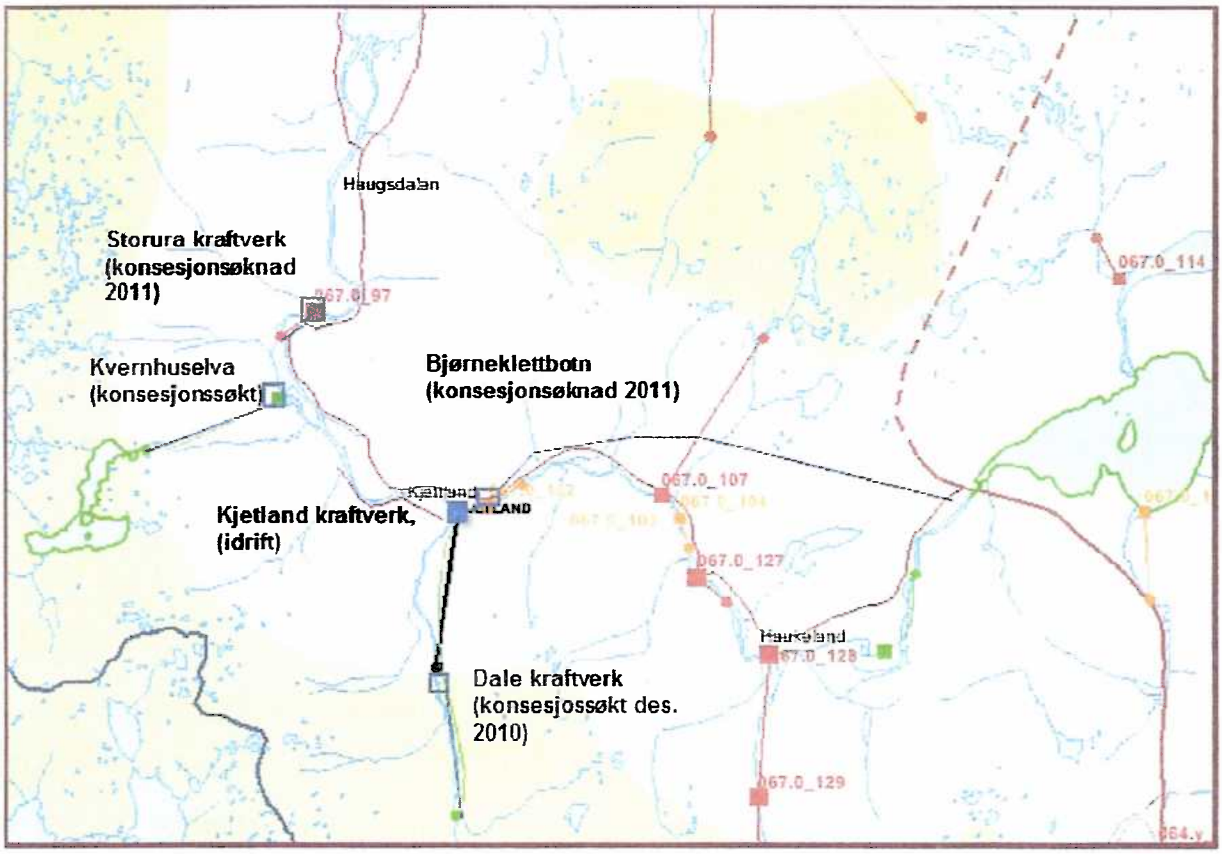

Fig.1.6.1 Oversikt over bygde og konsesjonssøkte kraftverk i Haugsdalen merket med blått. Potensielle kraftverk er markert med rødt og gult. Samla plan prosjekter er merket med grønt. Vegar er merket med rødt. (Kilde : NVE Atlas)

Som vist på figur 1.6.1(kartutsnitt frå NVE sin kartlegging av småkraftpotensialet) er kraftproduksjon frå Storavatnet handsama i samla plan (grønt omriss). Dette alternativet ville gitt 8,5 GWh medan det omsøkte Bjørneklettbotn kraftverk vil gi ytterlegare 10,4 GWh, totalt 19,6 GWh. Haugsdalsvatnet som Kvernhuselva kraftverk tek vatn ifrå, var og med i samla plan.

Matreelva inst i Matresfjorden (vassdrag mot nordaust) er utbygd for kraftproduksjon i Matre kraftverk (Matre Stordal), sjå figur 1.4.1.

Kartet er feil og misvisande.

Bjørneklettbotn kraftverk (Haukeland B4) vart handsama i Samla Plan. Skulle vore merket med grøn farge. Dette er såleis ikkje opplyst i konsesjonssøknaden

Masfjorden kommune

A V T A L E

I samband med etablering av kulturvegen mellom Haukeland og Kjetland i turistsamanheng, er det inngått fylgjande avtale mellom Masfjorden kommune og eigarane av gnr 55/1 og 56/1:

- Parkering kan skje på anvist stad, slik kart dagsett 21.10.97 syner.
- Det vert gjeve løyve til å montera/setja opp informasjonsskilt langs traceen.
- Tiltak langs/i vegtraceen skal ikkje utførast utan at Masfjorden kommune er orientert i god tid på førehand.
- Masfjorden kommune har ansvaret for all vedlikehald av vegtraceen og informasjonskilta som kommunen set opp.
- Avtalen gjeld for 5 -fem- år frå 01.01.98. Avtalen vert automatisk fornya for nye 5 år, dersom ingen av partane seiar den opp min. eit år før kontrakttida løper ut.

21. okober 1997

Albert Kjetland eigar gnr 56/1	Kjell Løvik ordførar	Hans Magne Haukeland eigar gnr 55/1

Gamal ferdselsveg frå 1500-talet.

The old 16th. century wagon road

Fossar langs ferdselsvegen, berørt av utbygging.
1. Foss ved gamle Haukelands bru.
2. Foss ved Fosshaug. 3. Haukelandsfossen

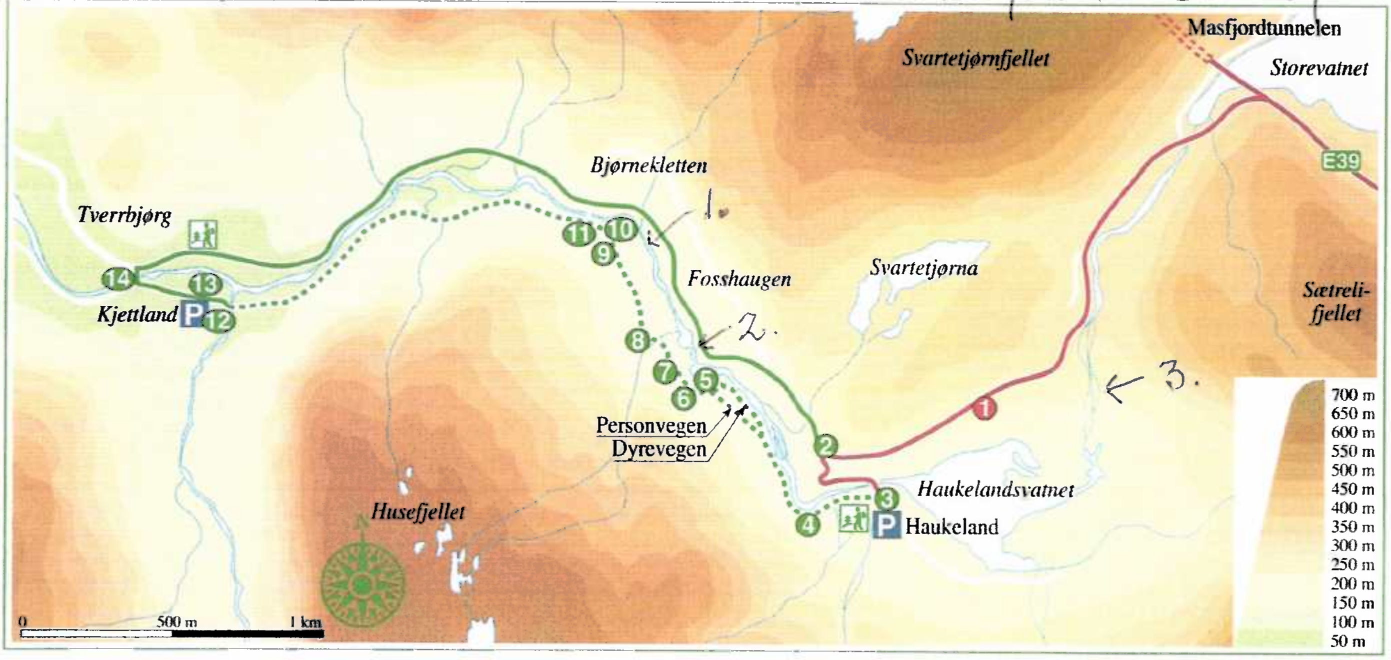

Rute og ymse av interesse

Terreng: Skogsveg, sti, offentleg veg. Noko stigning.
Tid: 2 - 2 1/2 time

Me svingar av frå E39 ved *Storevatn*, like ved *Masfjordtunnelen*, og følgjer gml. Rv1, som er skilta *Haugsdal*. Vegen går bratt nedover nokre hundre meter etter at brua er passert. Her kan det vera fint å stoppa opp **(1)**, for å sjå området til *Haukeland Gard*, som er ein av dei største eigedomane i Masfjorden kommune med sine 32 000 mål, i fugleperspektiv. Også det mektige fjellpartiet i sør er eit syn verdt, med sine 600 meter loddrette vegger. *Fjon fjellkyrkje* finn du på same vegstrekka, oml ag 500 meter etter at du har svinga av frå E39. Kyrkja er ikkje open til dagleg, men avtale om vitjing kan skje etter nærare avtale på Haukeland gard.

Etter 1,9 km **(2)** tek me brått til venstre og følgjer gardsvegen til botn og parkerar like over brua **(3)**. Du er nå komen til garden *Haukeland* (kjend frå 1603). Haukeland er kjent for sine store nedbørsmengder, med «årsrekord» på 5 303 mm (5 meter og 3o cm!) frå 1990. Gjennomsnittleg fell det 3 500 mm/år.
Det er den *gamle ferdselsvegen* mellom Haukeland og sjøen vi no skal følgja, til *Kjetland gard*. Me kan seia at denne ferdselsvegen er «første generasjon» E39. «Andre generasjon» er den du følgde då du svinga av frå dagens E39, som er «tredje generasjon». Når du har teke denne turen, tenk over korleis vegstandarden har endra seg med tida!
Turen går langs *Haugsdalselva*, ei av dei beste sjøaureelvane i Hordaland. Til å begynna med føl me opparbeid skogsveg og kjem til *Åkreken*

Route and places of interest

Terrain: Forest road, footpath, public road. Some inclines
Time: 2 - 2+ hours

Turn off the E39 at *Storavatn* near the *Masfjord tunnel* and follow the old Rv1, signposted *Haugsdal*. The road drops steeply a few hundred metres past the bridge. We recommend a stop here **(1)** to view *Haukeland Gard* (farm) -with its 8.000 acres, one of the largest properties in Masfjorden. There are magnificent mountain views to the south, with rock faces soaring up to 600 metres. You will also find *Fjon Fjellkyrkje* (Fjon Mountain Church) on the same road, about 500 metres after you turn off the E39. The church is not open daily but you can arrange visits at Haukeland Farm.

After 1.9 km **(2)** turn sharp left and follow the farm road to the end. Park just over the bridge **(3)**. You've arrived at *Haukeland Farm* (known since 1603). The area is famous for its heavy precipitation, the record is 5.3 metres, set in 1990! The average is 3.5 metres per annum.

You will now take the *old wagon road* from Haukeland to the sea to *Kjetland Farm*. The trip is a short history in the development of Norwegian road standards!
You walk along *Haugsdalselva* one of the best sea-trout rivers in Hordaland. Start off on the prepared forest road and arrive at *Åkreken***(4)** - (which means river bend) and you will see Fosshaugen Farm directly in front of you on the other side of the valley. About 100 yards further on the road forks into an animal track and a man made footpath. Take the animal track.

Sjå Tur 52 for reiserute og fotturar
See Tour 52 for route and walks

(**4**) (betyr vinkel på elv). Like etter får du Fosshaugen gard i synet rett fram, på andre sida av dalen (kjend frå 1905). Omlag 100 meter vidare vart den gamle ferdselsvegen delt mellom ein «dyreveg» og ein «personveg». Me føl «dyrevegen».

Like etter at dei to vegane møtast att, finn me den første *«kvilesteinen»* (**5**), og du får samstundes utsyn mot garden *Bjørneklett*, på andre sida av dalen (kjend frå 1620). Omlag 50 meter vidare finn du synlege teikn på at den «moderne» tid også kom til Haukeland (**6**). Dette partiet av ferdselsvegen vart lagt om på midten av forrige århundre, med hjelp av hammer og feisel, dynamitt og ein svenske. Opprinneleg trace gjekk meir oppe i lia.

Når dyrehaldet (geit/sau) i utmarka etterkvart vart redusert/avvikla, fekk trea veksa fritt. Bjørkeskogen du ser her og vidare langs ferdslevegen, er frå 1950-talet (**7**).

Vegstandarden, som du no testar ut, var sjølvsagt ikkje god nok etterkvart som tida gjekk, og ny veg vart planlagt på andre sida av elva. Forankringsboltane ved (**8**) vart nytta til å frakta dynamitt med hjelp av laupestrengar i anleggstida.

Om du ikkje tok deg ein pust i bakken ved forrige kvilestein, kan du med godt samvit gjera det her ved denne kvilesteinen (**9**).

Også dei ande gardane i området nytta deler av traceen frå/til sjøen. Her delte vegen seg til *Fosshaugen gard* (**10**).

(**11**) No er du komen til den mest «dramatiske» delen av vegen . På denne staden vart det bygd bru første gongen rundt 1920, då omgangsskulen vart nedlagt og borna måtte starta med å gå til skulestova. Denne brua vart teken av ein storflaum i 1940. Til den vart bygd opp att, etter eit år, vart personane frakta over i ei heimespikra trekasse. Denne kassa måtte også skuleborna nytta! I fint ver gjekk det greitt, men i storm og mørke, med ei frådande elv under seg, var det inga kjekk oppleving!

Vegen slyngjer seg vidare nedover langs dalen, under bratte hamrar og langs stille loner. Me kan sjå tydelege spor korleis elva veks under flaumperiodane. Etterkvart kjem me til *Kjetland.* Ver gild å taka omsyn til dyrka mark. Når du kjem over brua, finn du eit gamalt kvernhus frå 1800-talet (**12**). Tett ved våningshuset finn du den eldste bygningen i Masfjorden (**13**). Bygget er i privat eige. Kjetland vart etablert so langt attende som 1535.

Vidare følgjer du gardsvegen og har utsyn mot dei ville Fjonfjella. Etter omlag 250 meter kjem du til den einaste brua av denne type i Masfjorden. Dette er ei *kvelvbru,* bygd i 1909 (**14**). Dei første kvelvbruene av stein i Noreg, vart truleg bygde på slutten av 1700-talet. Desse bruene representerte eit viktig teknologisk framsteg innan brubygging. Det vert elles vist til meir informasjon om dette ved brua. Stopp litt opp på brua og sjå dei fine *jettegrytene* i elva (vassstandavhengig).

Garden *Tverberg* ligg til venstre for brua. Garden er kjend frå 1300-talet.

Den gamle ferdselsvegen fortset vidare ned til sjøen (om lag 3,5 km). Me stoppar opp her. Du kan velja å gå attende same veg eller følgja «andre generasjon» E39. Denne vegen er i dag fylkesveg. Vegen er lett å gå(asfalt), sjølv om me får noko stigning. Du får eit fint utsyn kor du gjekk i stad.

Turen kan også takast andre vegen. Parkering på Kjetland, ca. 300 meter frå steinbrua (14). Hit kan du også koma ved å svinga av frå E39 ved Matre sentrum. Om lag 9,5 km til Kjetland.

Just past the junction you will find the first *«Kvilesteinen»* (**5**) - resting stone - and a beautiful view of the *Bjørneklett Farm.* A little further and you'll find signs of «the modern world» coming to Haukeland (**6**). This part of the road was built in the middle of the 19th. century by hammer and pick, some dynamite and one Swede.

As animal farming in the outer areas was gradually reduced the trees were allowed to grow freely. The Birch woods here and further down are from the early 50"s.(**7**)

The road you are now travelling is of too low a standard for modern times and a new road was planned on the other side of the river. The anchor bolts (**8**) were used to haul up dynamite by cableway when the road was built. The second «Kvilestein». (**9**) If you didn't take a break at the first resting stone, you can take one now with a good conscious.

The other farms in the area also used the path you're on. The road forked here to *Fosshaugen Farm.* (**10**)

(**11**) You have now arrived at the road's most «dramatic» section. The first bridge was erected in 1920. It was destroyed by a flood in 1940 and until it was replaced a year later both adults and school children were transported over in a home made wooden cable car. OK when the weather was fine but very unnerving in the dark with a full storm blowing!

The road winds further down the valley under steep cliffs and peaceful groves. You can see traces of how the river runs during flood periods. You soon arrive at *Kjetland.* Please take care not to damage cultivated land. Cross the bridge you will find an old mill from the 19th. century. (**12**) Next to the old farmhouse is the oldest building in Masfjord (**13**). The building is private property. Kjetland was established in 1535.

Carry on along the farm road taking in the views of the wild Fjonfjella, (The Fjon Mountains). About 250 metres on you will find the only *arched bridge* in Masfjorden, constructed in 1914 (**14**). The first stone bridges of this type in Norway were built in the 1700"s and represented an important breakthrough in bridge building technology at the time. There is an information sign at the bridge. Depending on the river level you may be able to see the *potholes* in the river.

The 14th century *Tverberg Farm* lies to the left of bridge.

The old road carries on to the sea, about 3+ kilometres, but you return from here. You may choose to return by the same route or take the newer E39, which is well surfaced but hilly in places. You will have an excellent view of the route you have just taken.

If you feel like taking the walk in reverse, you can park at Kjetland about 300 metres form the stone bridge, (14) which you can reach by turning off the E39 in Matre centre. Approximately 9+ kilometres to Kjetland.

Hugs:
Grunneigarane har opna opp for turvegen, og alle som fylgjer veg og sti må forvalta denne invitasjonen på best mogeleg måte. Hugs og lat att grindar, ver var om dyr i marka, og far fint med naturen. Ver merksam på lokale reglar for bandtvang for hundar. Sjølv om fotturane er lagt godt tilrette og merka, kan det alltid vera noko som endrar seg, eller synest å mangla. Dei som har lagt turane tilrette, tar ikkje ansvar for skader eller anna som måtte skje under turen. Turen blir gjennomført på eige ansvar og risiko.

Remember:
The landowners have opened their land to visitors, and no-one using the roads or paths should abuse this invitation. Remember to close gates behind you, don't disturb or feed animals, and take care with nature. Dogs must be on a lead. Although the walks are well marked and prepared, things may change, or appear to be missing. Those responsible for laying out the walks do not accept any responsibility whatsoever for any injury or damage caused during any participation in any or all walks.

Lagt tilrette og utgitt av Hordaland fylkeskommune i samarbeid med Fylkesmannen i Hordaland,
Landbruksavdelinga og Hordaland og Bergen Reiselivsråd.

Kopiering er ikkje tillatt **All rights reserved.**

AS Centraltrykkeriet, Bergen

Haukelandsbrua

3. Hauklelandsfossen

Bjørnekletteelva